

“BUYUK DAVLAT ARBOBI-ZAHIRIDDIN MUHAMMAD BOBUR”

Mamatov Ulug’bek Akramovich

O‘zbekiston respublikasi oliy ta’lim fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi kasbiy ta’lim agentligi Andijon viloyati kasbiy ta’lim boshqarmasi Asaka tuman 2-son texnikumining umumiy ta’lim tarix fani o‘qituvchisi

Annotatsiya: *Ushbu maqola buyuk davlat arbobi, mohir sarkarda, iste’dodli shoir va tarixchi Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti, siyosiy faoliyati va boy adabiy merosini keng yoritishga bag‘ishlangan. Maqolada Boburning Farg‘ona hukmdori sifatida faoliyat boshlashi, Samarqand uchun olib borgan kurashlari, Kobulda mustahkam davlat barpo etishi hamda Hindistonda qudratli Boburiylar imperiyasiga asos solishi tarixiy manbalar asosida tahlil qilinadi. Shuningdek, uning davlat boshqaruvidagi siyosiy donoligi, harbiy strategiyasi, diplomatik mahorati va xalq farovonligini ta’minlash yo‘lidagi sa’y-harakatlari alohida yoritiladi.*

Maqolada Boburning adabiy merosi ham muhim o‘rin egallaydi. Xususan, uning mashhur asari Boburnomaning tarixiy, ilmiy va badiiy ahamiyati, unda aks etgan ijtimoiy-siyosiy jarayonlar, tabiat tasvirlari, shaharlar, xalqlar va urf-odatlar haqidagi ma’lumotlar tahlil qilinadi. Boburning she’riyati, turkiy adabiyot rivojiga qo‘shgan hissasi, vatanparvarlik, insonparvarlik va ma’rifatparvarlik g‘oyalari ham maqolaning asosiy yo‘nalishlaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi — Boburning buyuk davlat arbobi sifatidagi o‘rni va tarixiy ahamiyatini ochib berish, uning siyosiy, harbiy va adabiy faoliyatini kompleks tarzda o‘rganish hamda yosh avlodni milliy tariximiz va buyuk ajdodlarimiz merosiga hurmat ruhida tarbiyalashdan iborat. Tadqiqot natijalari talaba va o‘quvchilar uchun muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi hamda Bobur shaxsini chuqurroq anglashga xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: *Zahiriddin Muhammad Bobur, Boburiylar imperiyasi, davlat arbobi, sarkarda, shoir, adib, tarixchi, siyosiy faoliyat, harbiy strategiya, diplomatiya, Farg‘ona, Samarqand, Kobul, Hindiston, Panipat jangi, Boburnoma, turkiy adabiyot, tarixiy manba, davlat boshqaruvi, ma’rifatparvarlik, madaniyat, ilm-fan, Temuriylar davri, Amir Temur avlodi, siyosiy kurashlar, harbiy yurishlar, adabiy meros, vatanparvarlik, insonparvarlik, tarixiy shaxs, Sharq sivilizatsiyasi, davlat tuzumi, hukmdorlik san’ati, tarixiy meros, ma’naviy qadriyatlar, o‘zbek adabiyoti, jahon tarixi.*

KIRISH

Buyuk ajdodlarimiz qoldirgan boy tarixiy va ma’naviy merosni o‘rganish bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, o‘zining jasorati, siyosiy donoligi, harbiy mahorati va adabiy ijodi bilan jahon tarixida o‘chmas iz qoldirgan Zahiriddin Muhammad Bobur shaxsini chuqur o‘rganish yosh avlodni vatanparvarlik, milliy g‘urur va tarixiy merosga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim o‘rin tutadi. Bobur

nafaqat buyuk sarkarda va davlat arbobi, balki iste'dodli shoir, tarixchi va ma'rifatparvar sifatida ham Sharq va jahon sivilizatsiyasi rivojiga katta hissa qo'shgan ulug' siymolardan biridir.

XV asr oxiri va XVI asr boshlarida Movarounnahr va unga tutash hududlarda siyosiy vaziyat nihoyatda murakkab edi. Temuriylar davlati zaiflashib, turli ichki kurashlar kuchaygan bir paytda Bobur tarix sahnasiga chiqdi. U yoshligidan og'ir sinovlarga duch kelib, Farg'ona taxtiga o'tirganidan so'ng Samarqandni qo'lga kiritish uchun bir necha bor kurash olib bordi. Bu kurashlar Boburning siyosiy tajribasini boyitdi, iroda va qat'iyatini yanada mustahkamladi. Natijada u Kobulda mustahkam davlat barpo etib, keyinchalik Hindistonda qudratli Boburiylar imperiyasiga asos soldi.

Boburning faoliyati nafaqat harbiy yurishlar va davlat boshqaruvi bilan, balki boy adabiy merosi bilan ham ajralib turadi. Uning mashhur asari Boburnoma o'z davrining eng muhim tarixiy-adabiy manbalaridan biri hisoblanadi. Ushbu asarda muallif o'z hayoti, siyosiy voqealar, tabiat, shaharlar, xalqlar va urf-odatlar haqida qimmatli ma'lumotlarni bayon etgan. Boburning she'riyati esa turkiy adabiyot rivojida alohida o'rin egallaydi va unda vatanparvarlik, insonparvarlik hamda go'zallik g'oyalari aks etgan.

Mazkur maqolaning dolzarbligi shundaki, Bobur shaxsini har tomonlama o'rganish orqali uning davlat arbobi sifatidagi o'rni, siyosiy va harbiy faoliyati hamda adabiy merosining tarixiy ahamiyatini ochib berish mumkin. Bugungi globallashuv davrida milliy tarix va buyuk ajdodlar merosini chuqur o'rganish yoshlarning ma'naviy kamolotida muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Bobur merosi nafaqat o'zbek xalqi, balki butun jahon madaniyati va tarixining muhim qismi hisoblanadi.

Ushbu maqolaning maqsadi – Zahiriddin Muhammad Boburning buyuk davlat arbobi sifatidagi faoliyatini keng yoritish, uning siyosiy, harbiy va adabiy merosini tahlil qilish hamda tarixiy ahamiyatini ochib berishdan iborat. Maqolaning vazifalari esa Boburning hayoti va faoliyatini o'rganish, Boburiylar imperiyasining tashkil topishi jarayonini tahlil qilish, adabiy merosining ahamiyatini ko'rsatish hamda yosh avlod uchun ibratli jihatlarini yoritishdan iboratdir.

Boburning hayoti va siyosiy faoliyati;

Zahiriddin Muhammad Bobur 1483-yil 14-fevralda Andijon shahrida tavallud topgan. U temuriylar sulolasiga mansub bo'lib, otasi Umarshayx Mirzo Farg'ona hokimi, onasi Qutlug' Nigorxonim esa Chig'atoy xonlari avlodidan edi. Bobur yoshligidan harbiy san'at, siyosat, adabiyot va ilm-fanga qiziqib ulg'aydi. U saroy muhitida ta'lim olib, davlat boshqaruvi sirlarini erta o'rganishga muvaffaq bo'ldi. Otasi vafotidan so'ng, atigi 12 yoshida Farg'ona taxtiga o'tirib, hukmdorlik faoliyatini boshladi.

Yosh hukmdor sifatida Bobur juda murakkab siyosiy vaziyatga duch keldi. Temuriylar davlati zaiflashgan, Movarounnahr hududida ichki nizolar kuchaygan edi. Bobur o'z hukmronligini mustahkamlash va Temuriylar merosini tiklash maqsadida Samarqandni egallash uchun bir necha bor harakat qildi. 1497-yilda Samarqandni

egallashga muvaffaq bo'ldi, ammo siyosiy beqarorlik tufayli uni uzoq vaqt saqlab qola olmadi. Keyingi yillarda ham Samarqand uchun kurashlar davom etdi, ammo raqib kuchlar va ichki nizolar Boburning rejalari amalga oshishiga to'sqinlik qildi.

Shu davrda Bobur siyosiy tajriba orttirib, harbiy strategiya va diplomatiya sohasida katta mahoratga ega bo'ldi. U qiyin sharoitlarga qaramay, o'zining qat'iyati va jasorati bilan qo'shinini saqlab qoldi. 1504-yilda Bobur Kobulni egallab, u yerda mustahkam davlat barpo etdi. Kobul Boburning siyosiy faoliyatida muhim tayanch hududga aylandi. Bu yerda u davlat boshqaruvini yo'lga qo'yib, qo'shinini kuchaytirdi va iqtisodiy hamda madaniy hayotni rivojlantirishga e'tibor qaratdi.

Bobur Kobulda hukmronlik qilgan yillarda ichki tartibni mustahkamladi, savdo yo'llarini rivojlantirdi va qo'shni davlatlar bilan diplomatik aloqalar o'rnatdi. U davlat boshqaruvida adolat, tartib-intizom va xalq farovonligini asosiy maqsad qilib qo'ydi. Shu bilan birga, Hindiston hududidagi siyosiy vaziyatni o'rganib, kelajakda u yerda mustahkam davlat barpo etish rejasini tuzdi.

1526-yilda Bobur Hindistonga yurish qilib, Panipat jangida Dehli sultoni Ibrohim Lodi ustidan g'alaba qozondi. Bu g'alaba Boburning siyosiy faoliyatida burilish yasadi va Hindistonda Boburiylar imperiyasiga asos solindi. Keyingi yillarda Bobur o'z davlatini mustahkamlash, tartib o'rnatish va hududlarni kengaytirish bilan shug'ullandi. U adolatli hukmdor sifatida tanilib, davlat boshqaruvida intizom va qonun ustuvorligini ta'minlashga harakat qildi.

Umuman olganda, Boburning hayoti doimiy kurashlar, siyosiy sinovlar va buyuk maqsadlar bilan bog'liq bo'ldi. U o'zining kuchli irodasi, harbiy mahorati va siyosiy donoligi bilan tarixda buyuk davlat arbobi sifatida nom qoldirdi. Boburning hayoti va siyosiy faoliyati bugungi kunda ham yosh avlod uchun ibrat maktabi bo'lib xizmat qiladi.

Boburiylar imperiyasining tashkil topishi;

Zahiriddin Muhammad Bobur tomonidan barpo etilgan Boburiylar imperiyasi Hindiston tarixidagi eng muhim siyosiy tuzumlardan biri hisoblanadi. Bu imperiyaning tashkil topishi uzoq yillik siyosiy kurashlar, harbiy yurishlar va puxta rejalashtirilgan strategiya natijasi edi. Kobulni egallab, u yerda mustahkam tayanch yaratgan Bobur Hindiston hududidagi siyosiy vaziyatni chuqur o'rganib, Dehli sultonligining zaiflashganidan foydalanishga qaror qildi.

XVI asr boshlarida Hindiston hududida siyosiy parokandalik kuchaygan, Dehli sultonligida ichki nizolar avj olgan edi. Ayniqsa, hukmdor Ibrohim Lodining amaldorlar va mahalliy hokimlar bilan kelishmovchiliklari davlatni zaiflashtirgan. Shu sababli Hindistonning ayrim amaldorlari Boburni yordamga chaqirgan va bu holat Bobur uchun qulay siyosiy imkoniyat yaratgan. Bobur o'z qo'shinini mustahkamlab, Hindiston sari yurish boshladi.

1526-yil 21-aprelda Panipat jangi bo'lib o'tdi. Bu jang Hindiston tarixida muhim burilish yasagan voqea hisoblanadi. Bobur o'zining harbiy mahorati, zamonaviy qurol-aslahalari, ayniqsa to'p va miltiqlardan foydalanish orqali Ibrohim Lodi qo'shinini tor-

mor keltirdi. Natijada Dehli va Agra shaharlari Bobur qo'liga o'tdi va Hindistonda Boburiylar imperiyasiga asos solindi.

Panipat jangidan so'ng Bobur Hindistonda o'z hukmronligini mustahkamlashga kirishdi. U hududlarni boshqarish tizimini yo'lga qo'ydi, tartib-intizomni kuchaytirdi va mahalliy aholining ishonchini qozonishga harakat qildi. Bobur hukmronligi davrida davlat boshqaruvida adolat, qonun ustuvorligi va harbiy intizom asosiy tamoyil bo'ldi. U yer-suv masalalarini tartibga solish, soliqlarni adolatli taqsimlash va savdoni rivojlantirishga e'tibor qaratdi.

Bobur Hindistonda o'z hokimiyatini mustahkamlash uchun yana bir necha muhim janglar olib bordi. 1527-yilda Xonva jangida Rajputlar hukmdori Rana Sanga ustidan g'alaba qozondi. Bu g'alaba Boburiylar imperiyasining yanada mustahkamlanishiga xizmat qildi. 1528-yilda Chanderi, 1529-yilda esa Gogra janglarida ham Bobur g'alaba qozonib, Hindistonning katta hududlarini o'z qo'liga kiritdi.

Boburiylar imperiyasi tashkil topgach, Hindistonda yangi siyosiy va madaniy davr boshlandi. Bobur o'z davlatida turli xalqlar va din vakillariga nisbatan bag'rikeng siyosat yuritdi, ilm-fan va madaniyat rivojiga e'tibor qaratdi. U me'morchilik, bog'dorchilik va shaharsozlikni rivojlantirib, Hindiston madaniyatiga katta ta'sir ko'rsatdi. Boburiylar davlati keyinchalik uning avlodlari tomonidan yanada rivojlantirildi va bir necha asr davomida Hindiston tarixida muhim o'rin egalladi.

Umuman olganda, Boburiylar imperiyasining tashkil topishi Zahiriddin Muhammad Boburning siyosiy donoligi, harbiy mahorati va uzoqni ko'ra bilish qobiliyatining natijasi bo'ldi. Bu imperiya nafaqat Hindiston tarixida, balki jahon tarixida ham muhim siyosiy va madaniy markazlardan biriga aylandi.

Boburning adabiy merosi;

Zahiriddin Muhammad Bobur nafaqat buyuk davlat arbobi va sarkarda, balki o'z davrining yirik adibi, shoir va tarixchisi sifatida ham jahon madaniyati tarixida muhim o'rin egallaydi. Uning adabiy merosi turkiy adabiyot rivojiga katta hissa qo'shgan bo'lib, unda insoniy tuyg'ular, vatanparvarlik, tabiat go'zalligi, hayotiy tajribalar va tarixiy voqealar chuqur badiiy ifoda etilgan. Bobur ijodi samimiyligi, sodda va ravon tili, hayotiyli bilan ajralib turadi.

Boburning eng mashhur asari Boburnoma hisoblanadi. Bu asar nafaqat tarixiy xotiralar, balki badiiy va ilmiy qiymatga ega bo'lgan noyob manbadir. "Boburnoma"da muallif o'z hayoti, siyosiy kurashlari, yurishlari, Movarounnahr, Afg'oniston va Hindiston hududlari, u yerlarning tabiati, iqlimi, shaharlari, xalqlari va urf-odatlarini haqida batafsil ma'lumotlar beradi. Asar o'zining haqqoniyligi, voqealarning aniq tasviri va muallifning ochiq fikrlari bilan boshqa tarixiy asarlardan ajralib turadi. Shu sababli "Boburnoma" bugungi kunda ham tarixchilar, adabiyotshunoslar va tadqiqotchilar uchun muhim manba hisoblanadi.

Bobur she'riyatda ham katta iz qoldirgan. U turkiy (chig'atoy) tilida ko'plab g'azal, ruboiy, tuyuq va qit'alar yaratgan. Uning she'rlarida insoniy kechinmalar, muhabbat, hijron, vatan sog'inchi, tabiat manzaralari va hayot falsafasi aks etadi. Bobur

she'riyatida samimiylik va hayotiylik ustun bo'lib, u o'z qalb kechinmalarini sodda, lekin ta'sirchan tarzda ifoda etgan. Bu jihatlar Bobur ijodini o'zbek mumtoz adabiyotining muhim qismiga aylantirgan.

Boburning adabiy merosi faqat "Boburnoma" bilan cheklanmaydi. U Mubayyin, Harb ishi, Risolai aruz kabi asarlar ham yozgan. Bu asarlarda diniy-ma'rifiy masalalar, she'riyat nazariyasi, aruz vazni va harbiy ishlar haqida ma'lumotlar berilgan. Ayniqsa "Risolai aruz" asari she'riyat nazariyasini o'rganishda muhim ilmiy manba hisoblanadi.

Bobur adabiyot va madaniyat rivojiga katta e'tibor bergan. U o'z saroyida shoirlar, olimlar va san'atkorlarni qo'llab-quvvatlagan, ilm-fan va adabiyot taraqqiyotiga sharoit yaratgan. Bobur ijodi keyingi avlod shoir va adiblariga ham katta ta'sir ko'rsatgan. Uning asarlari turli tillarga tarjima qilingan va jahon adabiy merosining muhim qismiga aylangan.

Umuman olganda, Zahiriddin Muhammad Boburning adabiy merosi o'zining badiiy go'zalligi, tarixiy haqqoniyliги va ilmiy ahamiyati bilan alohida qadrlanadi. Uning asarlari nafaqat o'zbek adabiyoti, balki jahon madaniyati rivojida ham muhim o'rin tutadi. Bobur ijodi bugungi kunda ham yosh avlodni ma'naviy barkamollikka, vatanparvarlik va insonparvarlik ruhida tarbiyalashda muhim manba bo'lib xizmat qiladi.

Bobur merosining bugungi ahamiyati;

Zahiriddin Muhammad Bobur qoldirgan boy tarixiy, siyosiy va adabiy meros bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Uning hayoti, faoliyati va asarlari yosh avlodni vatanparvarlik, jasorat, sabr-toqat va ilmga intilish ruhida tarbiyalashda muhim o'rin tutadi. Bobur shaxsiyati milliy g'urur va tarixiy xotirani mustahkamlovchi muhim omillardan biri bo'lib, u o'zbek xalqining buyuk ajdodlaridan biri sifatida doimo e'zozlanadi.

Bugungi globallashuv davrida milliy qadriyatlarni asrab-avaylash, tarixiy merosni chuqur o'rganish va uni yosh avlod ongiga singdirish dolzarb masalalardan biridir. Shu jihatdan Bobur merosi muhim tarbiyaviy ahamiyatga ega. Uning hayoti qiyinchiliklarga qaramay maqsad sari intilish, sabr bilan kurashish va adolatli bo'lish kabi fazilatlarini o'rgatadi. Boburning davlat boshqaruvidagi donoligi, xalq manfaatini ustuvor qo'yishi va bag'rikeng siyosati bugungi zamonaviy davlat boshqaruvi tamoyillariga hamohangdir.

Boburning adabiy merosi ham bugungi kunda ilmiy va madaniy jihatdan katta ahamiyat kasb etadi. Xususan, Boburnoma asari tarix, adabiyot, geografiya, etnografiya va siyosatshunoslik sohalarida muhim manba sifatida o'rganilmoqda. Ushbu asarda keltirilgan ma'lumotlar orqali o'sha davr ijtimoiy-siyosiy hayoti, shaharlar, xalqlar va madaniyat haqida aniq tasavvur hosil qilish mumkin. Shu sababli "Boburnoma" jahon ilmiy jamoatchiligi tomonidan ham yuqori baholanadi.

Hozirgi kunda Bobur merosini o'rganish va targ'ib qilish davlat darajasida ham qo'llab-quvvatlanmoqda. Uning nomi bilan bog'liq ilmiy anjumanlar, adabiy kechalar, tadqiqotlar va nashrlar tashkil etilmoqda. Bobur asarlari maktab va oliy ta'lim

muassasalarida o'rganilib, yoshlarning tarixiy tafakkurini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Bu esa Bobur merosining nafaqat tarixiy, balki ma'naviy va tarbiyaviy ahamiyatini yanada oshirmoqda.

Shuningdek, Bobur merosi xalqaro miqyosda ham katta qiziqish uyg'otadi. Uning hayoti va ijodi turli mamlakat olimlari tomonidan o'rganilib, asarlari ko'plab tillarga tarjima qilingan. Bu holat Bobur shaxsining jahon madaniyati va sivilizatsiyasidagi o'rnini yana bir bor tasdiqlaydi. Bobur qoldirgan madaniy va ilmiy meros turli xalqlar o'rtasida do'stlik, madaniy almashinuv va hamkorlikni mustahkamlashga xizmat qilmoqda.

Umuman olganda, Zahiriddin Muhammad Bobur merosi bugungi kunda ham o'zining dolzarbligi, ilmiy ahamiyati va tarbiyaviy qiymati bilan ajralib turadi. Uning hayoti va faoliyati yosh avlod uchun ibrat maktabi bo'lib, milliy o'zlikni anglash, tarixiy merosni qadrlash va kelajak sari intilishda muhim yo'l-yo'riq bo'lib xizmat qiladi.

Xulosa;

Xulosa qilib aytganda, Zahiriddin Muhammad Bobur jahon tarixida buyuk davlat arbobi, mohir sarkarda va iste'dodli adib sifatida alohida o'rin egallagan ulug' siymolardan biridir. Uning hayoti murakkab siyosiy kurashlar, mashaqqatli sinovlar va ulkan g'alabalar bilan yo'g'rilgan bo'lib, u o'zining kuchli irodasi, qat'iyati va dono siyosati bilan tarix sahnasida o'chmas iz qoldirdi. Bobur qisqa umr ko'rganiga qaramay, ulkan davlat barpo etib, Hindiston hududida mustahkam siyosiy tizim yaratishga muvaffaq bo'ldi.

Boburning siyosiy faoliyati va davlat boshqaruvidagi tajribasi bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan. U adolatli hukmdor sifatida xalq manfaatini ustuvor qo'ygan, tartib-intizom va qonun ustuvorligini ta'minlashga intilgan. Boburiylar imperiyasining tashkil topishi uning uzoqni ko'ra bilish qobiliyati, harbiy mahorati va siyosiy donoligining yorqin namunasidir. Bu imperiya keyinchalik bir necha asr davomida Hindiston tarixida muhim o'rin egallab, madaniyat, ilm-fan va me'morchilik rivojiga katta hissa qo'shdi.

Boburning adabiy merosi ham nihoyatda boy va qimmatli hisoblanadi. Uning mashhur asari Boburnoma tarixiy, badiiy va ilmiy jihatdan noyob manba bo'lib, o'z davrining ijtimoiy-siyosiy hayoti, tabiati, xalqlari va madaniyatini chuqur yoritib beradi. Boburning she'riyati esa turkiy adabiyot rivojida muhim o'rin tutib, insoniylik, vatanparvarlik va go'zallik g'oyalarini targ'ib etadi. Shu jihatdan Bobur nafaqat davlat arbobi, balki yirik ma'rifatparvar va madaniyat homiysi sifatida ham tarixda nom qoldirgan.

Bugungi kunda Bobur merosini o'rganish va targ'ib qilish yosh avlodni milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim ahamiyatga ega. Uning hayoti sabr-toqat, jasorat, maqsad sari intilish va ilmga muhabbat kabi fazilatlarini o'rgatadi. Bobur shaxsiyati milliy g'urur va tarixiy xotiraning yorqin timsoli bo'lib, uning merosi kelajak avlodlar uchun bebaho ma'naviy boylik hisoblanadi. Bobur qoldirgan siyosiy, adabiy va

madaniy meros bugungi globallashuv davrida ham o'zining dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Shunday ekan, Zahiriddin Muhammad Boburning hayoti va faoliyatini chuqur o'rganish, uning boy merosini asrab-avaylash va kelajak avlodga yetkazish har birimizning muhim vazifamizdir. Bobur nomi va merosi xalqimiz tarixida abadiy yashaydi va u buyuk davlat arbobi sifatida doimo yuksak ehtirom bilan tilga olinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

Zahiriddin Muhammad Bobur. Boburnoma. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019.

Zahiriddin Muhammad Bobur. Devon. – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot, 2008.

Vohid Zohidov. Bobur va uning adabiy merosi. – Toshkent: Fan, 1961.

Aziz Qayumov. Bobur va boburiylar. – Toshkent: Fan, 1996.

Abdulla Qodiriy (tahriri ostida). O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2005.

O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi. 1–12 jildlar. – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi nashriyoti, 2000–2006.

O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi nashrlari. Boburiylar davri tarixi. – Toshkent, 2010.

Naim Karimov. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: Ma'naviyat, 2012.

Zahiriddin Muhammad Bobur nomidagi xalqaro jamoat fondi materiallari. – Toshkent, 2018.